

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De speciebus Prudentiæ, & triplici eius diuisione: de memoria & obliuione:
de prouidentia, de diuisione prudentiæ secundum Senec. de diuisione eius
in prouidentiam, circumspectionem, cautionem, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

ta est, quòd propter inimicitias quas habet cū homine, habet in deserto, vel laet sub spinis, vel herbis. Sic viri sancti agnoscunt inimicitias quas habet mundus cum eis, fugiūt eum. Ioan. 3. Nolite mirari si odit vos mundus.

De speciebus Prudentiæ, & triplici eius diuisione: de memoria & oblivione: de providentiā, de diuisione prudentiæ secundum Senec. de diuisione eius in providentiā, circumspectionem, cautionem, docilitatem. De xij. quæ iuvant ad hoc quòd aliquis bene doceat: & de tribus quæ doctōr debeat attendere in sua doctrina, & de septem quæ valent ad hoc ut quis bene addiscat.

CAP. V.

Sequitur de speciebus Prudentiæ. Notandū ergo quòd prudentia prout comprehendit omnem salubrem cognitionem suæ virtutem cognitiuam. Primo modo videtur posse distinguī in virtutem cognitiuam diuinorum & humanorum. Virtus verò cognitiua diuinorum triplex videtur esse. Prima acceptio scilicet authoritaci, scilicet fides. Secunda rationi, scilicet donū intellectus. Tertia est animū diuinā suauitatē gustando experiri scilicet donum sapientiæ. De duabus primis dicit Aug. in illa de Veritate credēdi Quod credimus, debem⁹ authoritari, quia intelligimus, rationi. De tertia dicitur in Psal. Gustate & videte &c. Prima cognitio de Deo, statui incipientium sufficit. Secunda cōpetit statui proficientium. Tertia statui perfectōrū. Bene ad fratres de monte Dei: Sunt animales, qui nec ratione peraguntur, nec affectu trahuntur: & tamē authoritate promoti doctrina commoniti, vel exēplo prouocati approbant bonū inueniūt, & quasi cæci, sed ad manum tracti sequuntur. Sunt rationales qui per rationis iudiciū & naturalis scientiæ discretiōnem habēt cognitionem boni & appetitum: sed nondū habent affectum. Sunt perfecti qui spiritu aguntur, qui à Spiritu sancto plenius illuminantur: & quia sapit eis bonum cuius trahuntur affectu, sapientes vocātur. Virtus verò cognitiua humanorum vel est cognitiua rerū quæ propter hominē à Deo factæ sunt, quæ specialiter attendit bonum & malū in eis, quæ videntur esse donum scientiæ: vel attenditur circa ea quæ ab homine propter Deum agenda sint. Quæ duplex est: scilicet prudentia in proprio nomine strictē: & hæc attenditur circa agenda cōmunitatis. Et donum consilij, quod attenditur circa ardua quæ propter cōmunitatem suā non sunt in præcepto, circa quæ maxime præcepto tardo cauenda est. Videtur etiam prudentia posse distinguī, sicut Seneca scientiā moralem diuidit. Cuius pars vna rebus pro-

na imponit, rectè existimans vnâquanque. Secunda affectus ordinat, imperus animi refrenans. Tertia, quid, quâdo, vbi & què admodum agi deceat determinat. Secundam Tullium verò in Rhetoricis, distinguitur prudentia in memoriam, intelligentiâ, prudentiam. Memoria est, per quâ animus repetit illa quæ fuerunt. Intelligentia est, per quam ea prospicit quæ sunt. Prouidentia est per quam futuri aliquid videtur antequâ factum sit.

De memoria & Obluione.

Ad memoriâ monemur, Eccl. 1. Memêto quæ ante te fuerunt: Memoriæ mortui viuunt. Memoriæ illa pars vitæ nostræ quæ præterit, manet: sine hac quasi perdita est. Sene. Qui nil de præterito cogitat, vitâ perdidit. Memoria thesaurus est cognoscibilius. Ipsa est velut quoddam seruatoriû, in quo veritas utilis, quâ ratio inuestrigando cepit, fideliter seruetur. Animus obliuiosus est velut locus vbi quicquid repositum fuerit moritur. Obluio enim est quasi quædam mors. Greg. 1. parte Moraliû: Sicut mors quæ interficit, cogit, ut non sit in vita: ita obliuio hoc quod intercipit agit, ut non sit in memoria. Animus obliuiosus est quasi stomachus cibum receptum reuicis. Greg. in homil. Cibus mentis sermo Dei est, & quasi acceptus cibus languente stomacho reiciunt, quâdo auditus sermo in vtre memoriæ non tenetur. Quisquis alimenta non retinet, huius profectò vita desperatur. ¶ Et notandum quod multa sunt quorû memoria specialiter est laudabilis, de quibus causa beneficiarum decem ponamus. Primo laudabilis est memoria beneficiorum, & maximè memoria creatoris & redemptoris nostri. Eccl. vii. Memento creatoris tui. Et Luc. 22. Hoc facite in meam cõmemorationem. Exod. 13. Memêtote diei huius in qua egressi estis de Ægypto. Eccl. 29. Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris. Posuit enim animam suam pro te. Bern. ad fratres de monte Dei. Scit, quicumque habet sensum Christi, quârum Christianæ pietati expediât, quârum seruû Dei, seruum redõptionis Christi mereat, & vile ei sit vna saltem aliqua diei hora passionis ipsius de redõptionis attentius recolligere beneficia, ad fruendû suauiter in consciencia, & recolendum fideliter in memoria. Memoriâ eorum beneficiorum acceptorum videtur habere animalia irrationalia. ¶ Secundo, memoria mandatorum Dei. In Psal. Et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendû ea. Deut. 6. Erunt verba hæc que ego præcipio tibi hodie in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque cõsurgens, Numeri 15. Dices ad filios Israel, vt faciat sibi fimbrias per quatuor angulos palliorum, ponetis in eis

vitas hyacinthinas, quas cum viderint, recordetur omnium mandatorum Dei. Iosue 1. Non recedat volumen legis huius ab te: sed mediteris in eo diebus ac noctibus. Eccl. 3. Altiora ne quaeseris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quae praecipit tibi Deus, haec cogita semper. ¶ Terrio memoria iustitiae quae Deus exercuit in transgressores mandatorum suorum. In Psalmo Memorabor iustitiae tuae solius. Eccles. 38. Memor esto iustitiae meae, sic enim erit & tua. ¶ Quarto memoria belli spiritualis, quo tot & tanti ceciderunt, quae valet ad hoc ut cautiore simus. Iob 40. Memento belli, & non addas amplius quicquam locustis. Hier. Ne in praeterita castitate confidas: nec David sanctorum Sapsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quod paradisi columnam mulier de possessione sua erexit. ¶ Quinto memoria diuinae misericordiae, vtilis in tribulatione positus, ne desperent. Eccl. 51. Memoratus sum misericordiam tuam Domine. 1. Mach. 4. Memerote quomodo salui facti sumus sanctorum, quam imitari debemus. Greg. Facta praecedentium scripturae consideremus, & non erunt graua quae toleramus. Io. 13. Memerote sermonis mei quae ego dixi vobis: non est seruus maior Domino si me persecuti sunt, & vos persequentur. ¶ Sexto memoria aduersitatis in prosperitate. Eccl. 18. Memento prosperitatis in die abundantiae. ¶ Octauo memoria status honoris a quo quis degenerauit: ut est nobilitas parentum vel carum vel spiritualium: vel propria nobilitas spiritualis a qua quiescivit. Sap. Nobilitatis ad hoc tantum memineris, ut cum claritate generis, morum sanctitate contendas, & cum nobilitate superioris, animi nobilitate proficias. Esa. 51. Attendite ad petram qua excisi estis &c. Attēdite ad Abraham patrem vestrum. Apoc. Memor esto vnde excideris, & age poenitentiam. ¶ Nono memoria in eo qui ad prosperitatem deuenit, eorum qui in aduersitate eius socij fuerunt. Gen. 40. Memento mei, cum bene tibi fuerit. ¶ Decimo memoria priorum peccatorum ad dolendum propter. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine mea mea. ¶ Item norandum quod quatuor sunt quorum obliuio detur esse laudabilis. Primo obliuio iniuriarum. Leuit. 19. Non memineris iniuriam cuiusquam tuorum. Animus obliuiosus beneficiorum tenax, iniuriarum est velut colatorum facies retinens, & quod praeteritum est exire permittens. Secundo obliuio beneficij, alteri dati. In enim est lex beneficij inter duos, ut ait Sapiens, quod alter statim debet obliuisci dati, alter memor accepti esse. Tertio obliuio

delectatio
 cogitat po
 Aegyptum
 medere so
 geres. H
 teria est
 Hoc erian
 obliuio re
 Phil. 3. Qu
 ra extēdes
 perātia, in
 obliuisci.
 bonitate n
 dispositio
 est dispositio
 circa unū
 midū, firm
 circa mult
 percipiet
 mouit Pla
 eria men
 quate cog
 tā est nou
 dore Testa
 impleta su
 rāliū arcū
 scētes nece
 memorię
 & in nutri
 sedeat. Itē
 eas. ¶ Et
 heret supp
 vacuitatis
 lapideis. E
 nia in scri
 dat script
 doctus qu
 itaq; cum
 quantū leg
 do agēda
 dies erāli
 delect

delectationū quas aliquis habuit in præteritis peccatis. Qui recogitat peccata præterita delectādo in ipsis: mēte reuertitur in Ægyptum, vt filij Israel. Num. 11. Recordamur pisciū quos comedere solebam⁹ in Ægypto gratis: in mētē nobis veniūt cucumeres. Hoc est etiam respicere retro, vt vxor Loth, Gen. 19. quæ versa est in statuam salis. Luc. 17. Memores estote vxoris Loth. Hoc etiam est habere idola apud se, vt Rachel Gen. 31. Quarto obliuio rerū tēporaliū quæ ad cōtēplatiuos perfectos pertinet. Phil. 3. Quæ quidē retro sūt obliuiscēs: ad ea verò quæ sunt priora extendēs meipsum. Macrobius loquēs de tēperātia perfectōrū: Tēperātia, inquit, est terrenas cupiditates nō reprimere, sed poti⁹ obliuisci. Itē notandū q̄ quinque sunt quæ videntur facere ad bonitatē memorię. Primum est sicca cōplexio. Siccitas enim est dispositio cōueniens ad tenacitatē impressionū, sicut humiditas est dispositio cōueniēs ad receptionē earū: Secundū est exercitiū circa vnū vel pauca, nō circa multa. Vnde pueri quāuis sint humidi, firmiter in memoria retinēt: quia animæ eorū nō occupātur circa multa, sicut animæ maiorū, Eccl. 38. Qui minoratur actu, percipit sapiētia. Tertiū est, placētia rei cognita. Hęc causam mouit Plato esse in tenera ætate, quare ea quæ addiscuntur firmiter in memoriā retinētur. Tenacior, inquit, & forte maior in illa ætate cognitionis delectatio cognita mētib⁹ alti⁹ infigit. Quartū est nouitas. Horati⁹: Quo semel est imbuta recens, seruabit odore Testa diu. Ideo vtilia citō addiscēda essēt. Memoria enim impleta superuacuis, vtilia difficili⁹ retinet. Sē. in epistolis: Liberaliū artiū cōsecratio verbosos sibi placētes facit, & ideo nō discētes necessaria, quia superuacua didicerūt. Quintū est, infixio memorię lōga ruminatiōe facta. Sē. Certis ingeniis immorari & in nutriu oportet, si velis aliqd trahere qd̄ in animo fideliter sedeat. Itē cū multa percurrens, vnū excipe quod illo die decoquas. Et notādū, quod nō habēs bonā memoriā, scriptura debet supplere eius defectū. Eccl. 38. Sapiētiam scribe in tēpore vacuitatis. Scripsit Dñs decalogū bis populo Iudēorū in tabulis lapideis. Exo. 31. & 34. Sūt qui nihil ponūt in memoria, sed omnia in scripto. Sūt alij qui cōfidēt in memoria sua, nihil cōmēnt scripturæ: & utrūq; vitiū est. Pythagoras: Caue ne armariū doctius quā pectus habeas. Sen. Distrahit librorum multitudo. Itaq; cū legere nō possis quantum habueris, satis est habere quantum legas. Bern. ad fratres de monte Dei: Non tantummodo agendū est vt cū aliqua delectatione vel sine grandi nausea cōtraigatur: sed etiā vt de peracta dicta ad profectum mētis semper

semper aliquid in cōsciētia resideat, aliquid quotidie in thesaurū cordis cōgeratur. Bern. De quoridiana lectione aliquid in utrē memorię dimittēdū est, quod fideli^o digeratur, & sursum recatū crebri^o ruminetur, quod proposito cōueniat, quod in cōsciētia proficiat, quod detineat animū vt aliena cogitare non libeat. Hiero. Fatuū est propter confidentiā memorię nihil scripro cōmēdare: quia in memoriā primo senectus incurrit, vt ait Seneca.

De Providētia.

Sequitur de Providētia, ad quam monemur exēplo formicę Prou. 6. Vade, inquit, ad formicā, ō piger, & cōsidera vias eius & discite sapientiā: quę cū nō habeat ducē, nec pręceptorem nec principē, parat æstate cibū sibi. Et Gene. 41. exemplo Ioseph qui septē annis fertilitatis cōgregari fecit quę erant necessarię septem annis sterilitatis futura. Prou. 19. Qui cōgregat in mensura, filius sapiens est. Deut. 32. Vtinā saperent, & intelligerent, nouissima prouiderent. Providētia valde vtilis est. Tob. 9. dicit Tobias Azarię: Si me ipsum tradā tibi seruū, nō ero condignus prouidentię tuę. Senec. Qui nihil de futuro pręmeditatur, omnia incautus incidet. Providētia, vel mala futura vitat, vt vitat perat, vel animo pręparat vt ca leui^o ferat. Gre. Eo periculū vitari nō potest, quo nō potuit pręvideri. Senec. Propone animo tua & mala futura & bona, vt illa sustinere possis, ista moderari. Senec. in homil. Min^o iacula feriūt quę pręuidētur, & nos tolerabimus, mūdū mala suscipimus, si cōtra hęc per pręsciētię clypeū munitur. Itē in Mor. Tāto quisq; minus aduersitate vincitur, quāto cōtra illā pręsciēdo paratus inuenitur. Itē in Pastoralib^o. Hæc callidus tāto liberius pectus percutit, quāto nudū a prouidentia lorica deprehēdit. Itē dū cōtra ictū quisq; paratior redditur, habet qui se inopinatū credidit, eo ipso quōd pręuisus est eneruatur.

De diuisione Prudentię secundum Senecam.

Seneca in libro de quatuor virtutib^o principalibus, tangit diuisionem Prudentię similitē diuisioni Tullij iā positę, dicens: Si pater dēs fueris, animus tuus tribus tēporibus dispensetur, pręsentia ordina, futura prouide, pręterita recordare. Sūt aliqui qui futura ordināt quę nō sunt in sua potestate, pręsentia verō cōsilia inordinata relinquūt. Act. 1. Nō est vestrū nosse tēpora, vel mētra quę pater posuit in sua potestate. Bern. Quid de futuro presumis, tāquā pater tēpora & momēta in tua potestate, & nō in sua posuerit potestate? Tales vitam quam habēt volūt perdere, & quā nō habēt proponunt vtiliter dispensare. Illi qui vitam quā Deus iā dat, in cōtumeliā Dei volūt expēdere, vt

verò quam Deus nondum eis dedit, volunt Deo dare, & de illa gratiam Dei acquirere. ¶ Et notandum q̄ ordo secundū Aug. 19. de ciuita. Dei, est parium dispariumq; rerum sua cuiq; loca tribuēs dispositio. Et facit multū ordinatio ad quietē mentis. Aug. in lib. Confes. Minus ordinata quæta sunt, ordinata quiescunt. Idem: Iussit Deus, & sic est, vt pœna sibi sit inordinatus animus. Debet verò homo ordinare se & suos & sua. Quārum ad se, ordinabiliter ille viuit (iuxta verbum Bern.) qui in conuersatione sua sollicitè conseruat vias suas, & in cōspectu domini, & in cōspectu proximi cauens sibi à peccato, & proximo à scandalo. ¶ Quadruplex verò ordinatio debet esse in homine. Prima est cōsiderationis. Bern. in lib. de cōsideratione: Cōsideratio tua te inchoët, ne frustra extendaris in alia te neglecto. Secunda est affectionis præcipuè illius quæ aliis supereminet: scilicet dilectionis. Cāti. 2. Ordinauit in me charitatem. Tertia est negotiorum secundū diuersitates tēporū. Bern. ad fratres de mōte Dei: Mane præteritæ noctis fac à remetipso exactionē, & vēruræ dictu tibi indicito canonē: vespere præteritæ diei rationē exige, & superuenientis noctis fac indicationē. Sic districto non vacabis lasciuire aliquādo: singulis horis secundū cōmunis instituti cōmonem sua distribue exercitia: cui spiritualia, spiritualia: cui corporalia, corporalia: in quibus sic exoluat omne debitū spiritus Deo, corpus spiritui, vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectū, si quid imperfectū suo loco, suo modo, suo tempore non habeat impunitū vel irrecōpensatum. Idem in eodem: Primum cura quotidianū sacrificiū orationum vel lectionis, studiū cōscientiæ quotidianæ discussioni, emendationi, cōpositioni pars sua Dei neganda nō est. Quarta est ordinatio pertinens ad purgationem spiritualem. Virtutes enim animæ præparatæ debent esse ad certamina sibi competentia. Temperantia, cum ad mensam acceditur. Prudētia, cum quid agendū sit, tractandū est, & sic de cæteris virtutibus. Grego. in Moral. Quodlibet certamen exuperat, qui mentē certamini ante certamē parat. Anima virtutes habēs dæmonibus terribilis est, vt castrorū acies ordinata. Can. 1. Pro. 24. Cum dispositione initur bellū. Suos debet homo ordinare ostendendo quid vnicuiq; sit agendū, & quid vnicuiq; sit habendū. Propter primā ordinationem regina Saba admirata est ministros Salom. 3. Reg. 10. Videns regina Saba omnem sapiētiam Salomonis &c. & ordinē ministrantiū &c. non habebat vltra spiritum. De secunda ordinatione habes Esa. 38. Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & nō viues. Debet etiā homo sua ordinare,

ut vtiliter expendantur, vel vtiliter retineantur. Eccle. 7. Pecora tibi sunt, attende illis: & si sunt tibi vtilia, perseverent apud te.

De alia divisione Prudentia.

Prudentia à quibusdam diuiditur in quatuor species, scilicet prouidentia, circumspectionem, cautionem, docilitatem. Quarum species numerus sic videtur posse manifestari. Cognitio saluberrima quæ ad prudentiam pertinet, considerari potest absolute prout est in cognoscere, vel prout distribuitur alteri. Est enim thesaurus nobilis qui distributus suscipit incrementum. Et sicut dicit Augustinus lib. de doct. Christiana. Omnis res quæ dâdo deficit, nõdũ habetur & nõ datur, si nõdũ habetur, quomodo habenda est? Secundũ ergo quod prudentia dirigit circa distributionem scientiæ seu cognitionis salubris est hæc species eius docilitas. Secundũ verò quod absolute consideratur ut est in cognoscere, tres habet species. Cũ enim lumen rationis perficiens ad videndum quæ agenda sunt: ratio autem perfecte nõ videt nisi videat remota ut propinqua, & nisi videat res interius, & nõ solum superficialiter: & nisi res videat vnde & nõ solum ex parte vna prudentia speciem vnã habet qua videtur remota, scilicet prouidentia, quæ sic dicta est, eò quod procul videat. Et potest extendi nomen prouidentia ad memoriã & prouidentia, quas ponit Tullius. Ratio enim procul videt, siue prævideat futura, siue præterita. Simili modo nomẽ memoriæ quæ doque extenditur ad futura, ut Ecclesi. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua. Aliam speciem habet prudentia qua ea quæ videntur superficialiter bona, agnoscuntur esse mala, scilicet cautionem. Aliam etiam habet qua vndique videtur scilicet circumspectionem. Prouidentia proprio sumpto nomine est præsens notio futurum pertractans euentum. Huius officium est, ex præteritis & præsentibus futura perpendere, Boetius in Consolationum: Nõ quod ante oculos situm est, sufficit intuentium rerum exitus prudentiam metitur. Imprudens viam respicit quæ iturus est: prudens verò finem viæ attendit. Si dicatur imprudens, Veni mecum, ducam te honorifice & per viam pulcherrimam paratus est ire, nõ requirens amplius: prudens verò requirit quæ ducendus sit. Et si dictum ei fuerit, ad suspensum: non vult illuc ire nec eques, nec pedes, nec per viam amenam, nec asperam. Si verò dictum ei fuerit, quod ad locum vbi regnabit: paratus est illuc ire pedibus etiam per vias asperas. Qui sine prouidentia est, est sicuti homini debile habes visum, qui ea quæ sunt iuxta oculos videt, remota verò aliquantulum nõ videt. ¶ Circumspectio est contrariorũ virtutum cautela. Officiũ huius virtutis est, per diligentem considerationem

inter cōtraria vitia mediū tenere. Ad hanc virtutem pertinet sic libertatē seruare, vt fugiēdo avaritiā, prodigalitatē nō incurramus, & sic recedere à temeritate, q̄ in timiditatē nō cadamus. Ad illud quod est circumspectionis monet nos. Salo. Prou. 4. dicens: Omni custodia serua cor tuū. Dicitur, custodia, prēmisit omni: ne hinc hostibus fores claudas, & aliunde aditū pandas. Circumspectio cōmendatur nobis. Eze. 1. vbi dicitur, q̄ totū corpus plenum erat oculis. Et Apo. 4. vbi legitur q̄ animalia plena erant oculis antē & retrō. Quid. In vitium ducit fuga culpæ si caret arte: Dū stulti vitant vitia, in cōtraria currunt. Ad circumspectionem etiā videtur pertinere, cum aliquis est vndiq; cinctus malis, minus malū eligere. Gre. in Moral. Qui muroū ambitu vndiq; ne fugiat clauditur: ibi se in fugā præcipitat, vbi murus breuior inuenitur. ¶ Cautio est discernere à virtutibus vitia virtutū speciē præferentia. Isid. Quadā vitia virtutū speciē præferunt: vnde semper perniciosius suos sectatores decipiunt, quia se sub velamine virtutis tegunt. Nam sub prætextu iustitię crudelitas agitur, & remissa segnities māsuetudo creditur. Cicero: Nullæ sunt occultiores insidia, quàm hæ quæ latent in similitudine officij. Gre. in Moral. Plerūq; vitia colore virtutū tincta, tanto nequiora sunt, quanto & esse vitia minimè cognoscuntur. Hostis nostri malitia cautè se arte palliat: vt plerūq; ante decipit mentis oculos culpas virtutes fingat, vt inde quis quasi expectet præmia, vnde æterna dignus est inuenire tormēta. Cautio apprensus bonū interitus inspicit, & malitiā ibi perpendit. Senec. Qui decipiunt, nihil habent solidi, tenue est mendacium, perit si diligēter inspexeris. Qui sine cautione sunt, frequenter incurrūt illam maledictionem. Esa. 5. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonū. ¶ Docilitas est prudentia erudiēdi impletos, quæ cōmendatur nobis exemplo Salo. 1. Reg. 3. Cui cum dominus dixisset, Postula quod vis vt dē tibi: ipse docilitatem videretur prætulisse omnibus, dicens: Dabis seruo tuo cor docile.

De x i i. quæ iuuant ad hoc, quòd aliquis debet docere. Et de tribus quæ doctōr debet attendere in sua doctrina.

Notandū quòd x i i. sunt quæ videntur **facere** ad hoc vt aliquis debito modo doceat, maximè doctrinā salubrē. Primū est, ipse laudabiliter viuat. Aug. in lib. de doctrina Christiana: Nō obediēter auditur, qui seipsum nō audit. Gre. in Mora. Cū impletio docetur quod prius agitur, quàm dicitur: Nam doctrinā subtrahit quis fiduciā, quando cōscientia præpedit linguā. Vitiā debet iuuare doctrinā, nō impedire. Et primò debet, qui docet,

informare se in doctrina, postea alios. Pro. 5. Bibe aquam de cisterna tua, & fluēta putei tui. Et post subditur: Deriuētur fontes tui foras. De hoc require in tractatu de Superbia, c. De appetitu magisterij. Secundū est, vt authoritatē magisterij Deo, non sibi attribuat. Aug. in lib. de doctrina Christia. Quoniā Christus seminat, ego qui sum vix cophinus seminantis, in me ipse ponere dignatur quod velit spargere. Nolite ergo atredere ad vtilitatem cophini: sed ad charitatē seminis & potestatem seminantis. In eodem: Christus est qui docet, cathedrā in celo habet, scholam eius in terra est. Scholā ipsius corpus eius est: caput docet membra sua: lingua loquitur pedibus suis. Idē super Can. Io. Magisteria forinsecus, adiutoria sunt & admonitiones: cathedrā habet in celo, qui cōda docet. Tertium est, vt doctrinā oratione præmittat. Aug. in lib. de doctri. Christ. Si regina Esther pro gentis tēporalis salute locutura apud regē, orauit, vt in oratione cōgruū sermonē dominus daret: quāto magis orare debet vt ille munus accipiat qui pro æterna hominū salute in verbo & doctrina laborat: Idē in eodē: Agat eloquēs quantū potest cū bonis & iusta & sancta dicit, vt intelligēter & libēter, vt obedietur dicitur: & hoc se posse si potuerit, & quantum potuerit præmittat orationū magis quā oratorū facultatē nō dubitet, vt oratio pro se & pro illis quos allocuturus est, sit orator antequam doctus.

¶ Quartū est, vt sententiā plus amet quā verba. Aug. Boni ingeniorū insignis ast indoles, in verbis verū amare non verba. Idem in eodē: Vtrum ignoscere producta syllaba tercia aut quarta repta dicatur, non multum curat qui pro peccatis Deū petere ignoscat: sed tamen eo magis inde offenduntur homines, quod infirmiores sunt, & eo infirmiores, quo doctiores videri volunt.

Idem in eodem: Quid prodest clavis aurea, si aperire quod clauditur lignum non potest? & quid obest ligna, si potest, quando claudimus nisi patere quod clausum est? Idem: Cauendum est de diuinis grauib; sententiis dū numerus additur, potius de numero hatur, Ad numerū, prout hic sumitur, intelligas pertinere portionem syllabarum, metrum & colores rhetoricos. Item Aug. in eodē: In authoribus nostris hoc mihi plus placet, quod liberrime eos inueni numeros: satis est enim ei propter quod scribitur vt verba congruentia, nō oris eligatur industria, sed potius sequantur ardorē. Senec. Oratio quæ veritati dat operam composita esse debet & simplex. Idem: Oratio quæ sanandis moribus adhibetur, descendere in nos debet. Idem nō delectent verba vestra, sed profint: si tamen contingere eloquentia non solent potest, si

potest, si autē parata est, aut pro vero cōstat, assit, & res pulcher-
 rimas prosequatur, si talis, vt potius res, quā se ostendat. Alię
 artes ad ingenium pertinent, hic animi negotium agitur. Non
 querit æger medicum eloquentem, non quærit quare grate-
 tur sibi quod inciderit in medicum disertum, sed si ita compe-
 rit vt ille idem qui sanare potest, comprē de his quæ faciendā
 sunt disserat, hoc tale est, quale si peritus gubernator etiam for-
 mosus est. Quid aures meas scabis? quid oblectas? curare debēs
 morbum veterem grauem publicum: tantū negotij habes, quan-
 tum in pestilentia medicus: circa verba occupatus es, vide si
 sufficis rebus. August. in lib. Confes. Didiceram perinde esse sa-
 pientia & stultitiam, sicut sunt cibi vtilēs & inutiles: verbis au-
 tē ornatis & inordinatis sicut vasis vrbanis & rusticanis vtrosq;
 cibos posse ministrari. ¶ Quintū est, vt in scripturis sensus au-
 thoris requiratur. Aug. in lib. de doctrina Christiana, loquēs de
 illo qui aliud in scripturis sentit, quā ille qui scripsit: ea tamē
 sententia deceptus quæ ædificat charitatem, dicit q̄ illa fallitur
 ac si quisquam deserens viam, eō tamen per agrum pergat, quō
 via illa perducit: corrigēdus est tamē, & quā sit vtilē viā non
 deserere, demonstrandum est, ne in cōsuetudine deuiandi etiam
 intransuersum aut peruersum ire cogatur. Deinde innuit causam
 quare cauendū sit hoc in scripturis, dicēs: Titubabit fides, si di-
 uinarum scripturarū vacillat authoritas. ¶ Sextū est, vt in scri-
 ptura sacra nō vbiq; mysteriū requiratur. Aug. 16. lib. de Ciuit.
 Dei: Non sanē omnia quæ gesta narrantur, significare aliquid
 paranda sunt, sed propter illa, quæ aliquid significāt, & ea quæ
 nihil significant attextuntur. Solo vomere terra profcinditur:
 sed vt hoc fieri possit, etiam cætera aratri mēbra sunt neces-
 saria. Et soli nerui in citharis & cæteris vasis musicis aptantur ad
 cantum: sed vt aprari possint, insunt & cætera quæ non percu-
 tuntur à canētib; sed ea quæ percussa resonant, his cōnectun-
 tur. Ita in prophetica historia dicūtur & aliqua quæ nihil signi-
 ficant, sed quibus adhæreant ea quæ significant, & quodāmodo
 religātur. ¶ Septimū est, vt diuidēdo mediocritas seruetur. Senec.
 in epistolis: Philosophiam in partes nō in frustra diuidā. Diuidi
 enim eam, non cōcidi, vtilē est: nā cōprehendere quemadmodū
 maxima, ita minima, difficile est. Itē partes eius quod diuisum
 est, innumerabiles esse & paruulas non oportet. Idem: Vitij ha-
 beret nimia quod nulla diuisio: simile confuso est quicquid vsq;
 in puluerē sectū est. ¶ Octauum est, inter tarditatē & præcipita-
 tionem medium in profertēdo seruare. Senec. in epist. Philoso-

phi pronuntiatio sicut vita debet esse composita: nihil ordinatum est, quod præcipitatur & properat. Idem: Aquè stillare nolo, quàm currere. Non extendat aures, nec obruat. Idem: Inopia verborum & exilitas minus intentum auditorè habet, quàm interruptæ tarditatis: facilius tamen insidet quod expectatur, quàm quod præteruolat. Deniq; tradere homines discipulis præcepta dicitur. Nò traditur quod fugit. Quomodo omnino reperire potest, qui regi non potest? Idem: Remedia non proficiunt nisi immoretur. Idem: Dicendi celeritas nò satis decora est philosophiæ quæ ponere debet verba, non prolicere. Idem: Quæ admodum sapienti viro incessus modestior conuenit: ita præterpressa, non audax. ¶ Nonū est, vt dicendo veritatem nò desinat. Aug. in libro de doctrina Christiana: Minus intelligentur, minus placeant, minus moueant quæ dicuntur, vera tamen dicuntur & iusta. ¶ Decimum est, vt doctrina facile sit aperta. Aug. lib. de doct. Chri. Quid prodest locutionis integritas, quam sequitur intellectus audientis, cum loquendi omnino nulla causa, si quid loquimur non intelligant, propter quos vt intelligant loquimur. Prou. 19. Doctrina prudentum facilis. Eccl. Ne abscondas sapientiam in decore eius. 1. Cor. 14. Si inuocem det tuba, quis præparabit se ad prælium. Idem in eodem: Volo in ecclesia quinque verba sensu meo loqui, vt & instruam, quàm decem millia verborum lingua. Ambro. Modestus est vt nos intelligant populi, quàm vt cõmendent grammatici. Aug. 4. lib. de doct. Chri. Quæ vix intelliguntur vel raro sunt, quid vrgent, vel nūquam, omnino in populi audientiam non sunt. ¶ Undecimū est, vt doctrina sit breuis. Ecc. 21. Verbum entum statim ponderabuntur. Aug. in li. de doc. Chri. Sic in gratum est, qui cognita obnubilat: sic onerosus est, qui cognita inculcat. Ouid. Quicquid præcipies, breuis esto: vt cito percipiant animi dociles, doceantq; fideles. Omne superfluum pleno de pectore manat. ¶ Duodecimum est, vt doctrina sit utilis. Seneca in epistolis: Etiam si multū esset ætatis, parum est, si non sandum erat, vt sufficeret necessariis: nunc quæ demencia est, vt peruacua discere in temporis egestate? Doctrina moralis debet esse contra pestem aliquam, & finaliter ad edificandam dilectionem Dei & proximi in hominibus. Seneca in epistolis: Alioquin quotidie aduersus paupertatem, aliquid aduersus mortem, aliquid compara: nec minus aduersus cæteras pestes. Aug. in lib. de doctrina Chri. Legis & omniū diuinarū scripturarū plenitudo finis, est dilectio rei qua fruendum est, & rei quæ nobilitatem se co-

ta te frui potest. Et paulò post: Quisquis igitur scripturas diuinas vel quamlibet earum partem intellexisse sibi videtur, ita vt eo intellectu nõ adificet, geminam charitatem Dei & proximi, nondum intellexit. ¶ Item notandum, q̄ doctor in doctrina sua tria debet attendere: scilicet vt instruat, placeat, & ad agendum moneat. Aug. in quarto lib. de doct. Christ. Dixit quidam eloquens, & verum dixit, ita debere dicere eloquentē, vt doceat, vt delectet, vt flectat. Deinde addidit: Docere necessitatis est, delectare suauitatis, flectere victoriæ. Docendi necessitas in rebus est constituta quas dicimus: reliqua duo modo quo dicimus. Qui ergo dicit, quum docere vult quamdiu non intelligitur, nondum se existimet dixisse q̄ vult ei quē vult docere. Si verò intelligitur, quocūq; modo dixerit, dixit. Quòd si delectare vult eum cui dicit aut flectere, interest quomodo dicat: sicut autē vt teneatur ad audiendum delectandus est auditor, ita flectendus vt moueatur ad agendū: & sicut delectatur si suauiter loqueris, ita flectitur si amet q̄ polliceris, timeat, quòd miraris, oderit quòd arguis. Itē Aug. in eod. Quis audeat dicere aduersum mendaciū in defensoribus inermem debere cōsistere veritatem: vt scilicet qui res falsas persuadere conantur, nouerint auditorem vel beneuolum, vel attentum, vel docilem facere: isti autem non noverint, & illi falsa aperte dixerint: similiter isti vera sic narrent vt audire tædeat, intelligere nõ pateat, credere postremò nõ libeat. Illi fallacibus argumentis veritatem oppugnēt, asserāt fallaciam: isti nec vera defendere, nec falsa valeāt refutare. ¶ Item notandū, quòd doctor sacre scripturę nõ debet esse timidus vel remissus. Aug. in lib. de disciplina Chri. Qui timuerit ne semen cadat in terram malā, nõ perueniet ad bonā. Iactamus semina, spargimus semina: sunt qui contemunt, sunt qui reprehēdunt, sunt qui irridēt. Ista si nos timuerimus, nihil habem⁹ seminare, & in messe habemus esutire. 2. ad Timoth. 4. Prædica verbum: in ista oportune. Matth. 9. Circuibat Iesus omnes ciuitates & castella, docēs in synagogis eorū. Marc. 7. Circuibat Iesus castella, in circuitu docens. Luc. 11. Et erat quotidie docēs in tēplo. ¶ Itē notandum, quòd secundū quosdam docilitas est virtus dirigēs hominem tam in addiscendo, quàm in docendo.

De his que valent ad hoc vt quis bene addiscat.

Et secundū hoc sciendum est, quòd septem sunt quæ videtur valere ad hoc vt aliquis bene addiscat maximè scripturā sacrā. Primum est, vt homo bene viuat. Aug. Errat quisquis veritatem se cognoscere posse putat, si adhuc nequiter viuat. Eccle. 1.

Concupiscens sapientiã, serua iustitiam, & dominus præbebit
 eam tibi. Eiusdẽ 27. Volatilia ad sibi similia cõueniunt, & veritas
 ad eos qui operantur illam reuertetur. Apocal. 3. Collyrio inunges
 oculos tuos vt videas. Gl. Collyrio oculi vt videamus inungitur,
 quõs ad cognoscendã veri luminis claritatẽ, intellectus nostri
 acie medicamine bonę operationis adiuuamus: qui male vident
 aunt, quasi spurcicia manũ suarũ lumen diuinę sapientię a se
 prohibet. ¶ Secundũ est oratio. Quõ sapientiã donũ Dei sit, non
 debet aliquis tẽtare rapere eam violẽtia studij Deo irrequiescenti
 Iac. 1. Si quis indiget sapiẽtia, postulet eam à Deo. Aug. Oratione
 ne melius soluuntur dubia, quã inquisitione alia. ¶ Tertiuũ est
 humilitas, & hoc quãtũ ad quatuor. Primo, quãtũ ad hoc vt nullã
 lã doctrinã contemnãt. Sen. Primũ documentũ est, vt nullã
 doctrinã cõtemnas. Secũdo vt à nullo addiscere erubescas. Sen.
 de quatuor virtutibus: Esto sapiẽtię cupidus ac docilis: non
 nosti, sine arrogantia impartire postulãti, quẽ nõ nosti, sine
 cultatione ignorãtiã tibi postula impartiri. Etiã à malis de
 homo addiscere. Aug. in lib. de doct. Chri. Audiũtur vtiliter
 vtiliter nõ agunt: sua enim quẽrere studet, sed sua docere
 audent, & ira cathedra Moysi cogit eos bona dicere etiã nõ
 bona facientes. Theophilus: Lector Originis ita botrum carpãt
 spinã attingat. Qui solũ à bonis volũt addiscere, similes sunt
 illis qui solũ in scyphis argẽis vel aureis volunt bibere, & non
 tũ in saccis purpureis vel aliter pretiosis frumentum darũ
 pere, quorũ sitis vel fames miseranda nõ est. Tertiũ quãtũ
 hoc vt homo nõ erubescat cõfiteri se nescire, quod nescit. Aug.
 Non erubescendũ est homini se nescire quod nescit, ne dũ
 se mentitur, nunquam scire mereatur. Quartũ, quãtũ ad
 vt humilẽ modũ loquẽdi quẽ habet sacra scriptura, non contem
 nat. Aug. ad Volusianũ: Modus dicendi qui sacra scriptura
 textitur, omnibus est accessibilis, quamuis paucissimis penetra
 lis. Idẽ: Inuitat omnes humili sermone, quos nõ solũ manifeste
 pascit, sed etiam secreta exercet veritate. Idẽ tertio lib. cõfessio
 stitui animã intendere in scripturis sanctis: sed mihi visũ
 sancta scriptura indigna quam Tulliani dignitati cõparare
 tumor enim meus fugiebat modũ eius, illa autẽ erat quẽ
 sceret cum paruulis. Sed ego dedignabar esse paruulus, & tu
 gidus fastu grãdis mihi videbar. Item in eodem lib. Mira
 funditas eloquiorum tuorum, quorũ ecce ante nos superbi
 blãdiẽs paruulis: sed mira profunditas Deus meus, mira profun
 ditas, horror est intendenti in eã ¶ Quartum est librorũ emen
 datio

dationi intendat. Aug. 2. lib. de doct. Christi. Codicibus emendandis primitus debet inuigilare solertia eorum qui scripturas diuinas nosse desiderant. ¶ Quintum est, vt homo sit diligens scripturas sacras indagando. Ad quod primo necessarius est timor Dei. Prou. 1. Timor domini principiu sapiētię. Ipse inquitentem à malo seruat. Prou. 14. Sapiens timet & declinat à malo. Et ibidem: Timor domini fons vitę, vt declinet à ruina mortis. Itē nihil negligit. Ecc. 7. Qui timet Deū, nihil negligit. Secundo mansucto, vt homo credat authoritati diuinę scripturę. Aug. 2. lib. de doc. Christiana: Ante omnia opus est Dei timore ad cognoscendā eius voluntatem deinde mitescere opus est pietate, neque cōradicere diuinę scripturę, siue intellectę si aliqua vitia nostra percutit, siue nō intellectuē quasi nos melius sapere meliusque percipere possumus: sed cogitare potius & credere id esse melius & verius, quod ibi scriptum est, etiā si lateat, quā illud, quod nos per nos ipsos sapere possumus. Bernard. ad fratres de monte Dei: In omnibus scripturis legenti, initiū debet esse timor domini. August. 2. lib. de doctrina Christiana: In omnibus canonicis scripturis, timentes Deum & pietate mansueti querunt voluntatem Dei. Quo ordine verò procedendum sit indagando scripturas sacras, August. eodem libro determinat, dicēs: Erit diuinarum scripturarum solertissimus indagator, qui primò totas legerit, notāsque habuerit: etsi non tam ad intellectum, iam tamen lectione duntaxat eas quę vocantur canonicę, non cęteras securius leget fide veritatis instructus. Et infra: In scripturis querentium voluntatem Dei, prima observatio est, nosse canonicas scripturas: etsi notandum ad intellectum, legendo tamen mandare memorię, vel omnino incognitas non habere. Deinde ea quę in eis aperte posita sunt vel pręcepta viuendi, vel regulę credendi, solertius diligentiulque inuestiganda sunt, quę tanto in eis quisque plura inuenit, quanto est intelligentia capaxior. In his enim quę aperte in scripturis posita sunt, inueniuntur omnia illa quę continent fidem, morēsque viuendi, spem scilicet & charitatem. Tunc verò facta quadam familiaritate cum ipsa lingua diuinarum scripturarum, in ea quę obscura sunt aperiendā & discutiendā pergendum est, vt ad obscuriores locutiones illustrandas, de manifestioribus sumantur exempla, & quędam cęterarum sententiarum testimonia dubitationem in cęteris aufert. In qua re memoria valet plurimum. ¶ Inquisitio verò dupliciter fit. Quandoque ab alio querendo, ad quod pertinet il-

Iud Augustini, secundo libro de doctrina Christiana, dicens
 Nulla res magis memoria mandanda est, quam illa verborum
 locutionumque genera, quae ignoramus, ut quum peritiora
 current, quæri possint. Quandoque aliquis per se inquit
 scriptura, & tunc cauenda est ei temeritas, ne scilicet ignota
 notis habeat, hisque temere assentiat. ¶ Hæc enim præsumptio
 est, quam effugere qui vult, adhibebit ad res consideran-
 das tempus & meditationem. Augustinus in libr. de Vitiis
 credendi: Duæ sunt personæ laudabiles in religione. Vna est
 qui iam veritatem inuenerunt, quos etiam beatissimos iudicari
 re necesse est. Alia eorum qui studiosissime & rectissime in-
 quirunt. Primi sunt in ipsa possessione: alij in via qua tran-
 eunt periculis perueniunt. ¶ Tria verò enumerantur alia genera
 hominum profectio improbanda ac detestanda. Vnum est
 ignorantium, id est eorum qui se arbitrantur scire quæ nesciunt.
 Terum siquidem qui sciunt se nescire, sed non ita querere
 possint inuenire. Tertium verò eorum qui nescire se etiam
 mant, nec querere volunt. Item cauenda est in inquirendo
 curiositas, quæ est, non magnæ utilitati nimiam operam impen-
 dere. Seneca: Quid te torques in illa questione quam vix
 contempsisse, quam soluere? Cauenda est etiam ibi instabilitas.
 Seneca in epistolis: Vide ne lectio authorum multorum, & in
 his generis voluminum, habeat aliquid vagum & in-
 stabile. Cauenda est etiam rixandi libido, quæ peritos in arte
 ca multum solet vexare. Augustin. 2. lib. de doctrina Chri-
 stiana: Disputationis disciplina ad omnia genera obscura qua
 literis sanctis sunt penetranda, plurimum valet, tantum
 uenda est rixandi libido, & puerilis quædam ostentatio
 sariarum decipiendi. 2. ad Tim. 2. Noli verbis contendere. Au-
 gustin. 4. lib. de doctrina Christiana: Verbis contendere, est
 curare quomodo error veritate vincatur, sed quomodo
 dictio dictioni alterius præferatur. Item cauenda est
 in scribendo velocitas in transcurrendo: non enim videt animus
 currendo latentem sententiam. Nihil magnum rerum ipsa
 cura citò effici voluit, præposuitque pulcherimo cuique
 rei difficultatem: nascendi quoque hæc legem fecit, ut
 ra animalia visceribus parentum diutius continerentur. Aristoteles
 dicit in lib. de natura animalium: Elephas foemina prægnans
 duobus annis, quæ est animal magnū. Item Sapiens: Omnia
 sra dū nascuntur, placent. Sed redeamus ad iudicium. Cito
 bendo nō fit vt bene scribatur. Bene scribendo fit vt cito, sed

maxime
 vt offerre
 dem qu
 duabus
 aut am
 translat
 propter
 illud ani
 gnadum
 gestam
 linguatu
 ra signa
 das trans
 biguitatē
 voluntatē
 amet cert
 linguatu
 munitus
 vim, nec
 ignotet, a
 ditionis
 scriptura
 verba pro
 male dist
 ta intenti
 et quom
 scriptura
 Quod si
 guitatis
 preceden
 ceamus c
 quam, ean
 git script
 ligat. Si e
 intelligēt
 putas leg
 elligat: q
 nus tenēt
 que ille m
 Sextū est
 pura len

maximè quò facilitas illa cōtingit, resistamus & prouideamus, vt offerentes equos frans quibusdam coërceamus. ¶ Et notandum quòd secundum Aug. secundo lib. de doctrina Christiana, duabus causis non intelliguntur quæ scripta sunt: si aut ignotis, aut ambiguis signis obteguntur: sunt autem signa propria vel translata. Propria dicuntur cum his tribus signandis adhibetur propter quas sunt instituta: vt quò dicimus boue, intelligentes illud animal. Translata sunt, quum ipsæ res ad aliquid aliud signatum vsurpatur: vt quò dicimus bouem, intelligentes Euangelistam. Contra ignota signa propria, magnum remedium est linguarum cognitio, & varietas interpretationum. Cōtra ignota signa translata, remedium est cognitio rerum ad quas signatas transferuntur. Aug. 3. lib. de doctrina Christiana, contra ambiguitatē signorum dat remedium: Homo, inquit, timēs Deum, voluntatem eius in scripturis sanctis diligenter inquirat. Et ne amet certamina pietate mansuetus, præmunitus etiam scientia linguarum ne in verbis locutionibusq; ignotis inhæreat, præmunitus etiam cognitione quarūdam rerum necessariorum, ne vim naturam ve earum quæ propter similitudinem adhibetur, ignorer, adiuuante etiam codicum varietate, quam solers emendationis diligentia procurauit, veniat ita instructus ad ambigua scripturarū discutienda atque soluenda. Et paulò post: Quum verba propria faciūt ambiguā scripturā, primo videndum est ne male distinxerimus aut pronuntiauerimus. Cum ergo adhibita intentio incertum esse prouiderit, quomodo distinguendum est quomodo pronuntiandum sit, consulat regulam fidei quādo scripturarū planioribus locis & ecclesiæ authoritate percepit. Quòd si ambæ vel etiam omnes, si plures fuerint partes ambiguitatis, & secundum fidem sonuerint, textus ipse sermonis à præcedentibus & sequētibus partibus restat consulendus, vt videamus cui sententiæ de pluribus quæ se ostendunt ferat suffragium, eamq; sibi contexi patiatur. ¶ Et notandum quòd qui legit scripturas, laborare debet vt eas memoriter teneat & intelligat. Si tamē alterum non possit fieri, præligenda videtur esse intelligentia memoriæ. Aug. 4. lib. de doct. Christ. Sunt qui scripturas legūt & negligunt. Legunt, vt teneant: negligunt, vt intelligant: quibus sine dubio, præferendi sunt qui verba eorū minus tenēt, & sui cordis oculis vidēt sensum earum. Sed vtriusque ille melior, qui & cū vult dicit, & sicut oportet intelligit. Sextū est, vt homo sit assiduus in studendo. Hier. Diuinæ scripturæ semper in manibus & iugiter in mēte voluātur: nec sufficete

ficere putes mandata memoriae tenere, & operibus oblitiscere. Idem: diuinas scripturas sapius lege, imò nunquā sacra lege de manu tua deponatur. ¶ Septimum est, vt de sapientia à Deo accepta non sit ingratus, sed datorem suum glorificet. Eccl. 1. Danti mihi sapientiam dabo gloriam.

De his quæ aduersantur Prudentiæ. & de 12. stultitiis eorum qui peccant. C A P. V I.

Videtur aduersari Prudentiæ, primò stultitia, quæ est appetendariū & vitandariū non qualibet, sed vitiosa ignorantia, vt ait Aug. in lib. de libero arbitrio. Est autem ignorantia vitiosa, si afflit affectatio nesciendi quæ agenda sunt vel vitiosa vel negligentia sciendi. Bern. in lib. de 12. gradibus humilitatis. Frustra, inquit, sibi de infirmitate vel ignoratiā blandiuntur, vt liberius peccent, libenter ignorant vel infirmantur. Aug. per illud Psalm. Noluit intelligere, potuit intelligere, vt ageret, sed noluit, & ita veniam non habet. Greg. in Moral. scire, ignorantia est: scire noluisse, superbia. Bern. in epistola. Multa nesciuntur, aut sciendi, incuria, aut discendi, desidia, & verecundia inquirendi. Et quidem huiusmodi ignorantia non habet excusationem. Secundo videtur aduersari prudentiæ vituti vitiosa prudentia vel sapientia, quæ videtur posse diuisiui in tres species. ¶ Prima est, prudentia siue sapientia carnalis de qua Ro. 8. Sapientia carnis inimica est Deo. Et in eodem. Prudentia carnis mors est, id est, causa mortis æternæ. Vbi dicitur Prudentia carnis est, eū quis studiosius implet, quæ carnis fructus. Aug. in li. de quantitate animæ: Est noxium genus arcium quæ animi valerudo fanciatur. Idem: Odore & sapore mire diuisa pulmenta, & quo lacu piscis captus sit nosse dicere, quædam miseranda peritia. Sen. in epistolis: In membris alius peritiam aues scindit & per pectus, & circumferens eruditam manum frustra excutit. Infelix qui huic vni rei viuit, vt altilia decepta fecerit: nisi quæ miserior est, qui hoc voluptatis causa docet, quæ qui causa necessitatis discit. Ad discere ab his quibus dominari notitia subtilis est, qui sciunt cuius rei sapor illum excutit cuius delectet aspectus. Et hæc prima species sapientie vitiosa ad delicias pertinet. Vnde super illud 2. Cor. 1. Non in sapientia carnali dicit glo. Quæ est voluptates diligere, labores vitare. ¶ Secunda species est sapientia terrena, quæ pertinet ad diuinitatem. Bar. 3. Filij Agar qui exquisierunt prudentiam quæ de terra est vel malitiam. Diabolus enim primò honorem diuinum appetit.